

Sammanställning av lärarenkät

Hur skriver man? Kursprov 3 vt 2014 i svenska 3 och svenska som andraspråk 3

När sammanlagda procentsatser inte når upp till 100 % beror det på att alla lärare inte besvarat frågan. Procentsatser över 1 är avrundade till närmaste heltal.

Kursprovet i svenska 3 och svenska som andraspråk 3 vårterminen 2014 hade titeln *Hur skriver man?*. I anslutning till kursprovet har 579 lärare besvarat en enkät om provets innehåll och utformning samt om provets genomförande. Av dessa har 92 % angett att de undervisar i svenska 3 och 15 % att de undervisar i svenska som andraspråk 3. Nedan redovisas resultat från lärarenkäten men också statistik som bygger på 957 inskickade elevlösningar. Resultaten kompletteras emellanåt av provgruppens kommentarer och förklaringar.

Allmänna synpunkter på provets innehåll och utskick

En tydlig majoritet av lärarna, 68 %, har svarat att de tycker att provet i sin helhet var bra medan 31 % har svarat att provet inte var så bra. Av de lärare som är negativa till provet är det främst provets tema som har setts som oinspirerande för eleverna. I kommentarerna framkommer det samtidigt att provets ämne och utformning av flera lärare uppfattas som seriöst och vetenskapligt samt har svenskämnet i fokus. Flera kommenterar att uppgifterna var väl avgränsade.

Materialet till kursprovet skickades ut i två omgångar. De allra flesta, 87 %, tycker att utskicket i två omgångar fungerade bra medan 12 % har svarat att utskicket inte fungerade så bra. Reaktionerna på lärarinformationen är i huvudsak mycket positiva. 79 % uppger att de har stor nytta av det gröna häftet och 20 % att de har viss nytta av det.

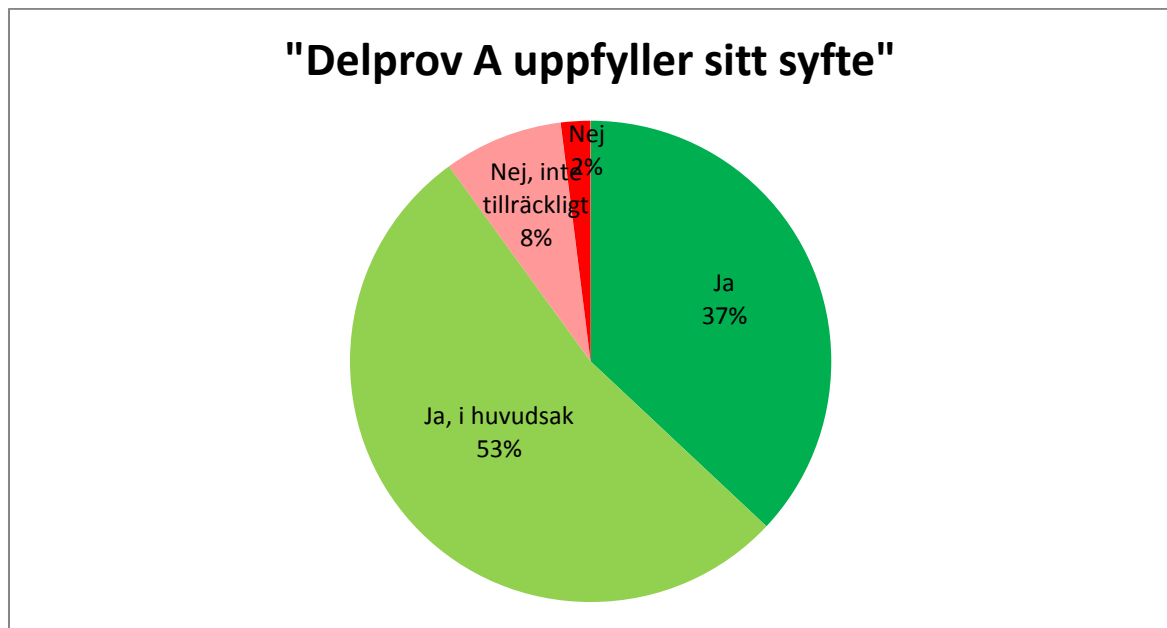
Delprov A: skriftlig framställning

Delprovets syfte

Enkätsvaren visar att de allra flesta lärarna, 90 %, tycker att delprov A fyller eller i huvudsak fyller sitt syfte att pröva elevens förmåga att läsa text och därefter skriva text "av vetenskaplig karaktär", se figur 1 nedan. För sva-lärarna som enskild grupp är resultatet något högre, nämligen 93 %.

Ett antal lärare menar i sina kommentarer att provsituationen inte motsvarar något eleven kommer att göra vid en högskoleutbildning. De syftar här framför allt på uppgiften att skriva ett pm på kort tid utan att få feedback av lärare eller kurskamrater. Ett fåtal lärare kritiserar möjligheten för elever att kopiera frågeställningen som finns i uppgiftens beskrivning. Utprövningar har dock visat att många elever som formulerar sin egen frågeställning blir underkända, eftersom de ändrar uppgiften för mycket och därmed redan från början omöjliggör ett godkänt betyg. Vidare anser provgruppen att det är rimligt att få använda frågeställningen som den står, då den i den tänkta situationen är just given och förutbestämd.

Figur 1.

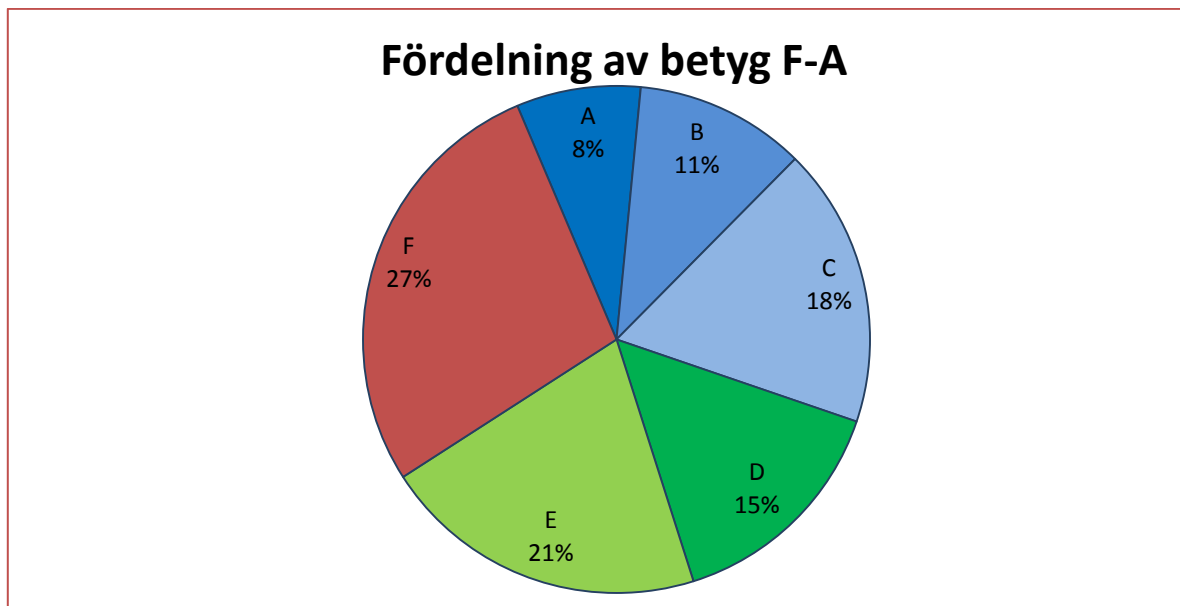

Svårighetsgrad och överensstämmelse med ämnesplanen

I delprov A ska eleverna skriva ett pm och eleverna fick välja mellan fyra olika uppgifter. En majoritet av lärarna, 77 %, anser att dessa uppgifter var likartade i svårighetsgrad och karaktär medan 21 % anser att uppgifterna var olikartade. Den åsikt som tydligast går att utläsa i kommentarerna är att uppgift 1 hade en otydlig instruktion, vilket gjorde att många elever som valt just den uppgiften underkändes av sina lärare.

I figur 2 nedan visas betygsspridningen på de 957 elevlösningar som skickats in till provgruppen. 73 % av eleverna har fått ett godkänt betyg och det är glädjande att en relativt hög andel elever nått de högre betygen: 37 % har getts betyget C eller högre och 19 % når A eller B. Elevgruppen med delprovsbetyg F utgör 27 %, vilket kan anses högt. Man kan anta att denna siffra kommer att sjunka när lärarna bättre känner till kursens innehåll och provets utformning, vilket lärarkommentarer och erfarenheter från utprovningar tyder på. En annan faktor som har spelat in är att den i särklass mest populära uppgiften (uppgift 1, vald av 55 % av eleverna) alltså visat sig vara den svåraste sett till andelen F (41 %). Som nämnts ovan menar flera lärare att instruktionerna till denna uppgift var otydliga och att elever därmed ofta underkändes av formella skäl just på denna uppgift. För de övriga tre uppgifterna var andelen elever med F på delprovet klart mindre: 19 %.

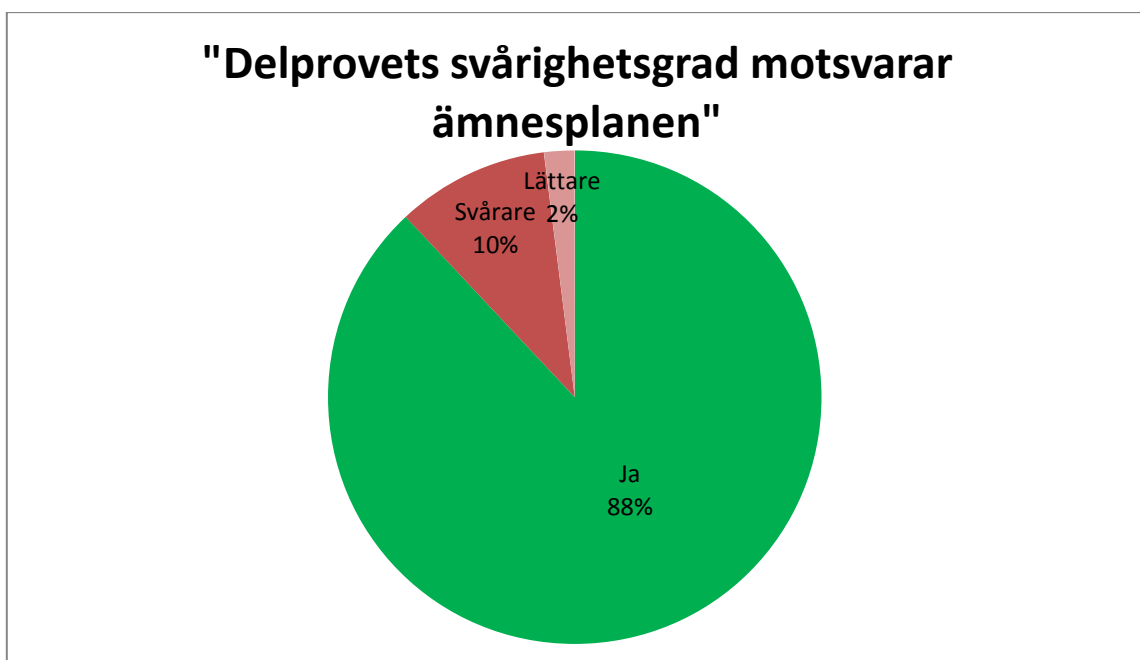
Figur 2.

Många lärare kommenterar att elevlösningar bedömdes med F på grund av att eleven misslyckats att följa instruktionerna eller haft bristande referatteknik. Delprovets utformning, att skriva ett pm på tid utan att kunna bearbeta den och få återkoppling, anses också ha varit svårt för många elever. Flera lärare kommenterar dock att delprovet gick bra och stämmer väl överens med kraven på kursen i övrigt.

Trots att provet alltså anses vara svårt av flera lärare anser inte mindre än 88 % (90 % bland enbart sva-lärarna) att delprovets svårighetsgrad motsvarar ämnesplanen (se figur 3). Av dem som inte håller med anser de flesta att uppgifterna ställer högre krav än ämnesplanen. Ett fåtal tycker att uppgifterna ställer lägre krav än ämnesplanen.

Figur 3.

På frågan om bedömningsmatrisernas nivåer motsvarar kunskapskravens nivåer har 87 % uppgivit att de tycker att matriserna motsvarar kraven. 11 % menar att matriserna inte motsvarar kunskapskraven; oftast tycker de att matrisernas nivåer är högre än kunskapskravens nivåer.

I provmaterialet ingår ett texthäfte som ska användas av eleverna. De allra flesta av lärarna, 81 %, är nöjda med texthäftets utformning medan 17 % tycker att häftet inte var så bra. Kritiken rör då åter temat som uppfattas som tråkigt och svårt, men nästan alla lärare – 90 % – svarar att svårighetsgraden på texterna i häftet är rimlig i förhållande till ämnesplanen, och denna siffra gäller även om man ser till enbart sva-lärarnas svar. Många lärare menar att vissa texter var föråldrade och flera efterfrågar skönlitterära texter.

Här kan det inflikas att delprov A avser att testa elevens kunskaper i att skriva vetenskaplig text och samla, sovra och sammanställa information, snarare än att göra egna analyser baserade på förstahandskällor, och därför finns skönlitterära texter inte inkluderade i texthäftet. Det planerades ursprungligen ett delprov även i litterär analys, men detta fullföljdes inte med hänsyn till provets omfattning och lärarnas arbetsbörda. Det tänkta delprovet i litterär analys har i dag har omarbetats till ett bedömningsstöd i svenska 2 och kan nås via Skolverkets bedömningsportal.

Kopieringsunderlag och bedömningsunderlag

Nästan samtliga lärare har svarat att eleverna hade nytta av kopieringsunderlaget till delprov A. 46 % uppger att eleverna hade *stor nytta* och 53 % att eleverna hade *viss nytta* av kopieringsunderlaget. Endast 1 % uppger att eleverna *inte* hade *någon nytta* av underlaget. Flera lärare efterlyser dock fler exempeltexter så att eleverna får se en text som bedöms med andra betyg än bara A, inklusive exempel på sva-lösningar. Ett antal lärare menar att exempeltexten inte borde ha fått A eftersom eleven har ändrat i frågeställningen, men provgruppens bedömning är att elevens frågeställning är i linje med den givna och då ska den godkännas. Detta kommer att framgå tydligare i lärarinformationen till kommande prov.

Bedömningsunderlaget till delprov A bestod av olika hjälpmedel. Dessa var bedömningsmatriser, kommentarer till bedömningsmatriserna samt bedömda elevlösningar. I tabell 1 redovisas hur stor nytta lärarna anser sig ha haft av dessa hjälpmedel.

Tabell 1.

	Stor nytta	Viss nytta	Ingen nytta
Bedömningsmatriser	84 %	15 %	0,5 %
Kommentarer till bedömningsmatriserna	65 %	33 %	0,6 %
Bedömda elevlösningar	60 %	37 %	1 %

Såsom i tidigare kommentarer nämner flera lärare att de gärna hade velat se flera bedömda elevlösningar, med olika betyg och texter skrivna av sva-elever. Några lärare vill särskilt se exempel på texter som bedöms med F på grund av att elevens språk inte uppnår kraven. Frågan om mängden

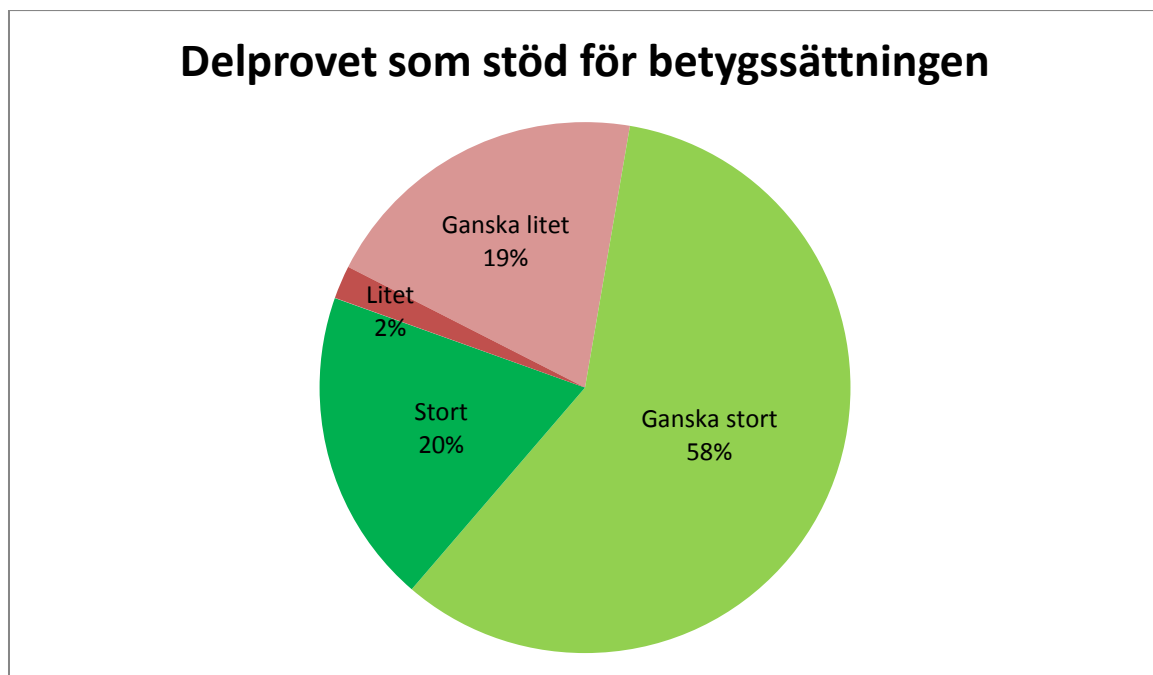
elevlösningar som fanns med i utskicket visar ändå att majoriteten av dem som besvarat enkäten är nöjda med antalet elevlösningar. 73 % tycker att det var lagom antal och 18 % efterfrågar fler texter.

Provgruppen arbetar för att antalet sva-exempel ska öka, men tyvärr är antalet elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk lågt i de elevgrupper som prövar ut proven. Detta ger ett begränsat urvalsunderlag till bedömningsanvisningarna, eftersom exempeltexterna är analyser av autentiska elevlösningar som kommer in till provgruppen. Det är också så att många inskickade lösningar i svenska som andraspråk har likartade kvaliteter och därmed får samma delprovsbetyg, vilket gör det svårare att ge goda exempel på texter för samtliga betygssteg. En förhoppning är att provgruppen framledes får samarbeta med fler sva-lärare som vill genomföra utprövningar med sina undervisningsgrupper, så att urvalet till bedömningsunderlaget blir större.

Delprovets roll i betygssättningen

Enkätsvaren visar att för en majoritet av lärarna spelar delprov A en ganska stor roll i betygssättningen av eleverna. I figur 4 nedan redovisas hur lärarna har besvarat frågan om detta.

Figur 4.

Många lärare kommenterar att provresultatet vägs in i bedömningen på kursen men att det inte ensamt är avgörande för betyget i svenska 3 eller svenska som andraspråk 3. Några upplever att eleverna presterar sämre på delprovet än i övrigt på kursen och tar därför det i beaktning vid bedömning.

Delprov B: muntlig framställning

Delprovet i muntlig framställning är utformat som ett tal där eleven ska argumentera för eller emot en fråga inom gränserna för provets tema. De flesta av lärarna som har svarat på enkäten, 87 %, tycker att delprovet gick bra i sina undervisningsgrupper sett till resultatet. Endast 11 % tycker att delprovet inte gick så bra. Av dem som tycker att delprovet gick mindre bra menar de flesta att

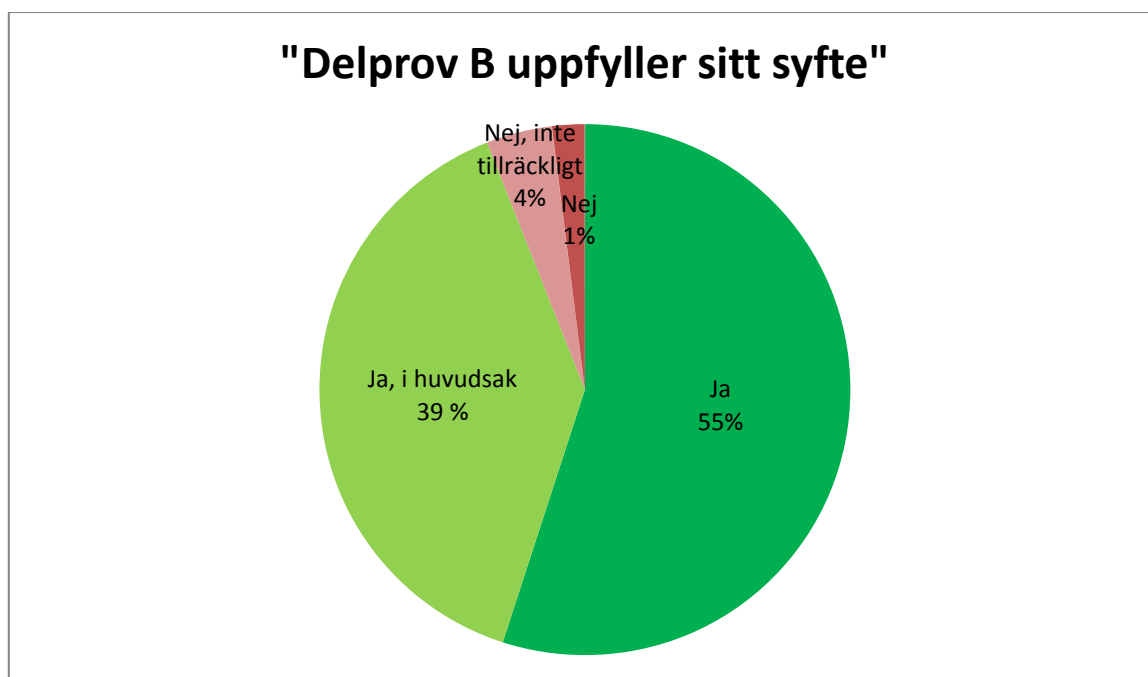
provets tema bär skulden för resultatet eftersom temat var för tråkigt för att eleverna skulle vilja engagera sig i det. Flera lärare kommenterar emellertid att det muntliga delprovet gick bättre än det skriftliga och att uppgiften är utformad på ett bra sätt.

Det är naturligtvis en fördel om temat tilltalar eleverna, men samtidigt är en av provets grundförutsättningar att det ska behandla ett ämne inom svenska språkets egen domän, alltså språk eller litteratur. Därtill är det eftersträvansvärt med en progression från provet i kurs 1 till provet i kurs 3 och det är rimligt att en elev under sitt sista år på gymnasiet kan hålla ett anförande om ett givet ämne inom vissa givna ramar. Resultaten från såväl utprovningar som det aktuella provet har också visat att eleverna lyckats lösa uppgiften väl.

Delprovets syfte

Syftet med delprovet är att pröva elevens förmåga att argumentera muntligt på det sätt som beskrivs i ämnesplanen. En stor majoritet av lärarna upplever att delprovet fyller eller i huvudsak fyller detta syfte. I figur 5 nedan redovisas svaren utförligt.

Figur 5.

Svårighetsgrad och överensstämmelse med ämnesplanen

De allra flesta lärarna, 96 %, upplever att delprovets svårighetsgrad motsvarar ämnesplanen vad gäller uppgiftens karaktär och utformning (figur 6 nedan). Ett fåtal menar att uppgiften ställer högre eller lägre krav än ämnesplanen. Även när det kommer till huruvida bedömningsmatrisernas nivåer motsvarar kunskapskravens nivåer upplever de allra flesta lärarna, 92 %, att matriserna motsvarar kunskapskraven. Blott 5 % menar att matrisernas nivåer är högre eller lägre än kunskapskraven. Några lärare kommenterar att det borde vara obligatoriskt att använda ett presentationstekniskt hjälpmedel när man håller talet, för att bedömningsmatriserna ska stämma överens med kunskapskraven. Ett fåtal ifrågasätter varför talet måste innehålla retoriska stilfigurer för att uppnå ett visst betyg.

Figur 6.

Instruktionen till delprov B bedöms av de allra flesta ha fungerat bra. 93 % tycker att instruktionen är bra medan 5 % menar att den inte fungerar bra. I kommentarerna efterlyser ett antal lärare tydligare instruktion om att talet måste vara argumenterande.

Kopieringsunderlag och bedömningsunderlag

Majoriteten av lärarna upplever att eleverna hade stor nytta eller viss nytta av ämnesförslagen, 50 % respektive 46 %. Ett fåtal, 2 %, tycker att eleverna inte hade någon nytta av dem. Vissa kommenterar att ämnesförslagen var ett bra stöd för att eleverna skulle komma in på rätt spår medan andra menar att eleverna var tvungna att välja ett ämne från listan eftersom det var svårt att hitta på ett eget som passade väl in i temat. Elevformuläret får positivt omdöme av majoriteten av lärarna, 78 %, medan 20 % inte tyckte att elevformuläret fungerade bra som stöd för planeringen och genomförandet. Dessa uppger till exempel att eleverna inte tar elevformuläret på allvar och flera menar därför att de i stället borde behöva redogöra mer detaljerat för sin disposition eller lämna in ett talmanus.

Materialet till genomförandet av delprov B består av en bedömningsmatris och ett noteringsunderlag. Nästan alla, 95 %, har använt matrisen och två tredjedelar, 66 %, har använt noteringsunderlaget vid genomförandet av delprovet. 73 % har också använt sig av egna anteckningar. Några efterlyser ett utökat noteringsunderlag då det saknade vissa relevanta punkter eller hade för lite plats att skriva på. Vid bedömningen av delprovet finns bedömningsmatriser och kommentarer till bedömningsmatriserna som stöd. I tabell 2 redovisas hur stor nytta lärarna anser sig ha haft av dessa hjälpmedel.

Tabell 2.

	Stor nytta	Viss nytta	Ingen nytta
Bedömningsmatriser	79 %	18 %	2 %
Kommentarer till bedömningsmatriserna	51 %	43 %	3 %

Många ger även positiv respons till de inspelade exempeltal som funnits att tillgå och ser gärna fler sådana.

Delprovets roll i betygssättningen

Enkätsvaren visar att betyget på delprov B spelar ganska stor roll för hur många lärare bedömer elevernas muntliga förmåga. Flera kommenterar att de har jobbat med argumenterande tal tidigare på kursen och därför blir delprov B som ett komplement till den övriga undervisningen. I tabell 3 redovisas resultatet mer detaljerat.

Tabell 3.

	Stor	Ganska stor	Ganska liten	Liten/ingen alls
Delprov B ger stöd i följande utsträckning...	30 %	58 %	10 %	1 %

De övriga kommentarerna innehåller synpunkter på provets genomförande. Flera lärare menar att det är stor risk att elever inte skriver talen själva utan plagierar andras tal. Vissa vill ha fler inspelade exempeltal och utförligare kommentarer till exempeltalen, både som stöd i bedömningen och för att visa eleverna som förberedelse inför provet.

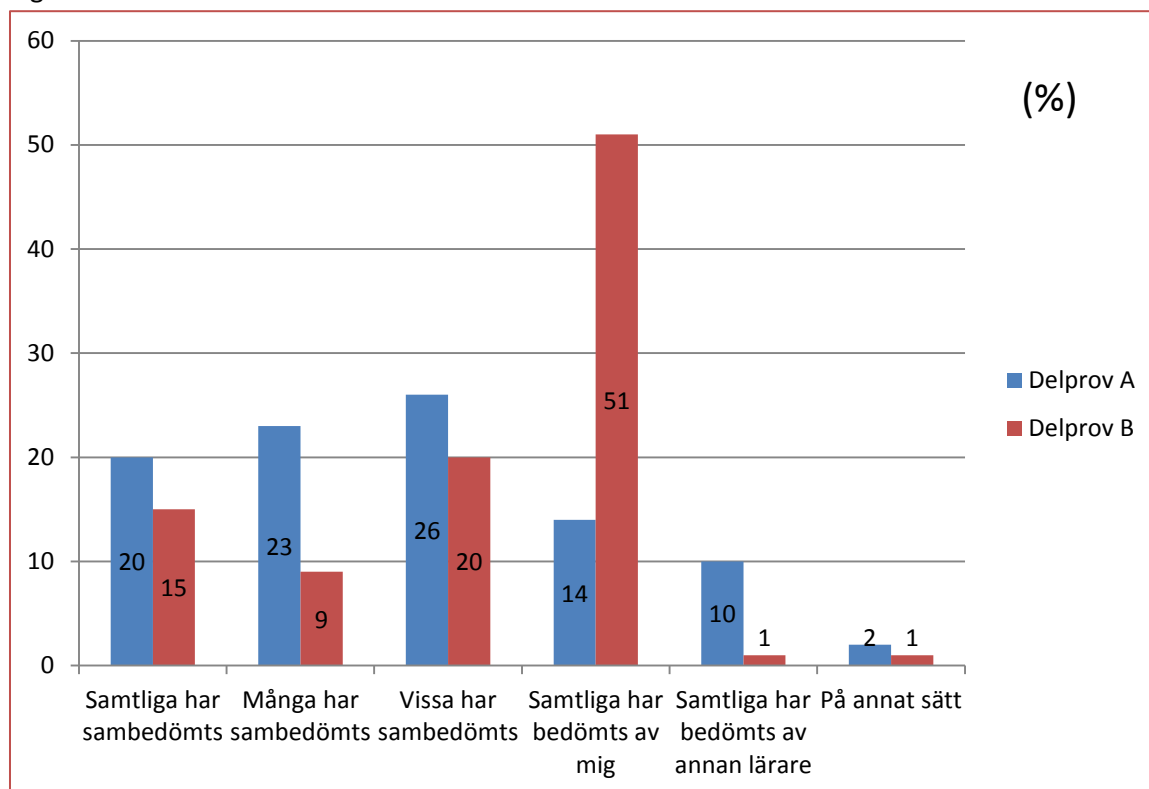
En del lärare menar även att delprov B borde ha varit före delprov A. Förut, i svenska B, fungerade det utmärkt att ha den muntliga provdelen före den skriftliga men det fungerar inte i det aktuella provet. I delprov A:s skriftliga del ska eleverna referera texter och dra en slutsats utifrån sina referat. De ska återge fakta och inte komma med egna åsikter. De behöver alltså inte mer information eller andra perspektiv än vad de får i texthäftet. I den muntliga uppgiften däremot kan texthäftet och skrivuppgiften vara ett stöd. Eleverna har då läst materialet och fått bearbeta informationen i skrivdelen. De kan sedan hitta egna källor och komma med egna synpunkter i den muntliga delen. Därför är den skriftliga delen en bra förberedelse för den muntliga, men inte tvärtom.

Andra aspekter på provet

Former för bedömning

Bedömningen av kursprovet sker i olika former på olika skolor. I figur 7 redovisas lärarnas svar om hur bedömningen har gått till.

Figur 7.

Figuren visar att delprov A ofta sambedöms åtminstone till viss grad men att delprov B oftare bedöms av en ensam lärare.

Anpassning

En aspekt som lärarna ombeds ta ställning till är hur provet har fungerat för elever med funktionsnedsättning. I tabell 4 redovisas de berörda lärarnas åsikter kring detta.

Tabell 4.

	Bra	Ganska bra	Ganska dåligt	Dåligt
Hur har provet fungerat för elever med funktionsnedsättning?	36 %	32 %	6 %	1 %

Majoriteten upplever alltså att provet fungerar bra eller ganska bra för elever med funktionsnedsättning. Några kommenterar att delprov A är mycket svårt för dyslektiker och elever med till exempel ADHD som har svårt att koncentrera sig under lång tid. Flera framhåller att för dessa elever är de upplästa texterna ofta ett viktigt hjälpmedel. De anpassningar som gjordes för elever med funktionsnedsättning inkluderar uppsatsskrivning på dator, längre skrivtid, skrivning i litet rum med specialpedagog och att göra delprov B inför en mindre grupp.

Kursprovet och lärarnas tolkning av ämnesplanen

I enkäten ombeds lärarna reflektera över hur mycket de tror att kursprovet i svenska 3 och svenska som andraspråk 3 påverkar dem, dels gällande deras tolkning av ämnesplanens kunskapskrav, dels

gällande deras undervisning. Över hälften av lärarna uppger att kursprovet påverkar dessa aspekter i ganska stor utsträckning. I tabell 5 redovisas svaren utförligt.

Tabell 5.

I vilken utsträckning anser du att kursprovet påverkar ...	Stor	Ganska stor	Ganska liten	Liten/ingen alls
... din tolkning av ämnesplanens kunskapskrav	23 %	54 %	18 %	4 %
... din undervisning	23 %	57 %	17 %	2 %

I kommentarerna skriver vissa lärare att provet är ett bra stöd för bedömningen och undervisningen, medan andra känner sig väldigt styrda av provet. De menar dels att provet tvingar dem att fokusera enbart på vetenskapligt skrivande, dels att provets genomförande tar så lång tid att det går ut över resten av undervisningen. I övrigt efterlyser några lärare central rättning av proven för att minska bördan på lärarna och undervisningen.

Tack

Avslutningsvis vill provgruppen uttrycka tacksamhet för att så många lärare tog sig tiden att besvara enkäten och komma med synpunkter och förslag på förändringar. Det är till stor hjälp i det fortsatta arbetet med kommande kursprov.